

clients by contracting with non-residents, has an essential significance. In accordance with the norms of the Tax Code of Ukraine, the services which are provided under the contract of transport expedition, may be subjected to value added tax at the rate of 20 %, not taxed, and taxed on the value added tax at zero rate. That is, the transit services received from resident-forwarding agent for forwarding agent-resident, which are subsequently realized to the customer-resident, are the object of taxation on value added tax if all parties of freight forwarding contract, including the involved ones, are residents of Ukraine and provide services only on the customs territory of Ukraine. If an international carriage of goods is carried out according to a single international transport document by an involved carrier-non-resident outside the customs territory of Ukraine, it's subjected to the value added tax at zero rate.

Keywords: freight forwarder (forwarding agent), carrier, place of services provision, freight forwarding service, single transport document.

УДК 343.98

О. В. Аніщенко, завідувач сектору Харківського НДІСЕ,
Л. В. Мамонтова, старший науковий співробітник Харківського НДІСЕ

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА РОЗРАХУНКІВ ПЕНСІЙ ПО ІНВАЛІДНОСТІ

Розглянуто умови призначення пенсій по інвалідності та визначено порядок обчислення страхового стажу й час набуття права на пенсію по інвалідності в розмірі пенсії за віком. Наведено приклади розрахунку розміру пенсії по інвалідності та пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком при проведенні судово-економічних експертиз.

Ключові слова: пенсія по інвалідності, страховий стаж, понаднормовий стаж, доплата за понаднормовий стаж, прожитковий мінімум, пенсія по інвалідності в розмірі пенсії за віком.

Пенсійне забезпечення громадян України здійснюється відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»¹ (далі – Закон № 1058-IV). Нормами цього Закону передбачено призначення пенсій за віком, по інвалідності, у зв'язку зі втратою годувальника.

Умови призначення пенсії по інвалідності визначені ст. 30 Закону № 1058-IV. Пенсія по інвалідності призначається в разі настання інвалідності, що спричинила повну або часткову втрату працездатності внаслідок загального захворювання (у тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства) за наявності страхового стажу, передбаченого ст. 32 цього Закону.

¹ Див.: Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV // Відом. Верхов. Ради України. — 2003. — № 49–51. — Ст. 376.

Пенсія по інвалідності від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання призначається відповідно до Закону України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності»¹.

Пенсія по інвалідності призначається незалежно від періоду часу, у якому настала інвалідність: у період роботи, до влаштування на роботу чи після припинення роботи. Залежно від ступеня втрати працездатності визначено три групи інвалідності: I, II, III. Причина, група, час настання інвалідності, строк, на який устанавлюється інвалідність, визначаються органом медико-соціальної експертизи згідно із законодавством.

Обов’язковою умовою для призначення пенсії по інвалідності за нормами Закону № 1058-IV є наявність страхового стажу від 1 до 15 років залежно від віку інваліда та групи інвалідності. Відповідно до ст. 32 цього Закону особи, визнані інвалідами, мають право на пенсію по інвалідності залежно від групи інвалідності за наявності такого страхового стажу на час настання інвалідності або на день звернення за пенсією:

для інвалідів I групи:

до досягнення особою 25 років включно – 1 рік;
від 26 років до досягнення особою 28 років включно – 2 роки;
від 29 років до досягнення особою 31 року включно – 3 роки;
від 32 років до досягнення особою 34 років включно – 4 роки;
від 35 років до досягнення особою 37 років включно – 5 років;
від 38 років до досягнення особою 40 років включно – 6 років;
від 41 року до досягнення особою 43 років включно – 7 років;
від 44 років до досягнення особою 48 років включно – 8 років;
від 49 років до досягнення особою 53 років включно – 9 років;
від 54 років до досягнення особою 59 років включно – 10 років;

для інвалідів II та III груп:

до досягнення особою 23 років включно – 1 рік;
від 24 років до досягнення особою 26 років включно – 2 роки;
від 27 років до досягнення особою 28 років включно – 3 роки;
від 29 років до досягнення особою 31 року включно – 4 роки;
від 32 років до досягнення особою 33 років включно – 5 років;
від 34 років до досягнення особою 35 років включно – 6 років;
від 36 років до досягнення особою 37 років включно – 7 років;
від 38 років до досягнення особою 39 років включно – 8 років;
від 40 років до досягнення особою 42 років включно – 9 років;
від 43 років до досягнення особою 45 років включно – 10 років;
від 46 років до досягнення особою 48 років включно – 11 років;

¹ Див.: Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності : Закон України від 09.09.1999 № 1105-XIV // Відом. Верхов. Ради України. — 1999. — № 46-47. — Ст. 403.

від 49 років до досягнення особою 51 року включно – 12 років;
від 52 років до досягнення особою 55 років включно – 13 років;
від 56 років до досягнення особою 59 років включно – 14 років.

Особи, визнані інвалідами після досягнення пенсійного віку, передбаченого ст. 26 Закону № 1058-IV (60 років), мають право на пенсію по інвалідності за наявності страхового стажу не менше 15 років.

Інваліди, які не мають достатнього страхового стажу, мають право звернутися до Управління праці та соціального захисту населення за місцем проживання із заявою про призначення допомоги за нормами Закону України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам»¹.

Якщо інвалідність у особи, яка звернулася за медичною допомогою в період з 21 листопада 2013 р. по 30 квітня 2014 р., настала в період проходження строкової військової служби або внаслідок поранення, каліцтва, контузії чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних під час участі в масових акціях громадського протесту в Україні з 21 листопада 2013 р. по 21 лютого 2014 р., то пенсія по інвалідності призначається особі незалежно від наявності страхового стажу.

При визначенні страхового стажу особливу увагу слід приділити періодам, з яких складається страховий стаж. За визначенням ст. 24 Закону № 1058-IV страховий стаж – це період (строк), протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню та за який щомісяця сплачені страхові внески в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок. До страхового стажу також зараховується період, протягом якого особа, яка підлягала загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню на випадок безробіття, отримувала допомогу по безробіттю (крім одноразової її виплати для організації безробітним підприємницької діяльності) та матеріальну допомогу в період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації. До страхового стажу для обчислення розміру пенсії за віком, з якого обчислюється розмір пенсії по інвалідності, крім наявного страхового стажу, зараховується на загальних підставах і період з дня встановлення інвалідності до досягнення застрахованою особою віку, передбаченого ст. 26 Закону № 1058-IV (60 років).

Страховий стаж обчислюється територіальними органами Пенсійного фонду відповідно до вимог Закону № 1058-IV за даними, що містяться в системі персоналізованого обліку, а за періоди до впровадження системи персоналізованого обліку – на підставі документів і в порядку, визначеному законодавством, що діяло до набрання чинності цим Законом. Страховий стаж обчислюється в місяцях. Періоди трудової діяльності та інші періоди, що враховувалися до стажу роботи для призначення пенсії до набрання чинності цим Законом, зараховуються до страхового стажу в порядку й на

¹ Див.: Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам : Закон України від 18.05.2004 № 1727-IV // Відом. Верхов. Ради України. — 2004. — № 33–34. — Ст. 404.

умовах, передбачених законодавством, що діяло раніше, крім випадків, передбачених цим Законом.

Згідно з частиною першою ст. 33 Закону № 1058-IV пенсія по інвалідності залежно від групи інвалідності призначається в таких розмірах: інвалідам I групи – 100 % пенсії за віком; інвалідам II групи – 90 % пенсії за віком; інвалідам III групи – 50 % пенсії за віком, обчисленої відповідно до статей 27 і 28 цього Закону.

Непрацюючі інваліди II групи, визнані інвалідами після досягнення пенсійного віку, передбаченого ст. 26 Закону № 1058-IV (60 років), та інваліди III групи за їх вибором мають право на призначення пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком, обчисленої відповідно до статей 27 і 28 цього Закону, за наявності страхового стажу в чоловіків 35 років, а в жінок – 30 років. Непрацюючі інваліди II групи після досягнення пенсійного віку (60 років) за їх вибором мають право на призначення пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком, обчисленої відповідно до статей 27 і 28 Закону № 1058-IV, за наявності такого страхового стажу:

у жінок – 20 років, а у чоловіків – 25 років, якщо їм уперше встановлено інвалідність у віці до 46 років включно;

у жінок – 21 рік, а у чоловіків – 26 років, якщо їм уперше встановлено інвалідність у віці до 48 років включно;

у жінок – 22 роки, а у чоловіків – 27 років, якщо їм уперше встановлено інвалідність у віці до 50 років включно;

у жінок – 23 роки, а у чоловіків – 28 років, якщо їм уперше встановлено інвалідність у віці до 53 років включно;

у жінок – 24 роки, а у чоловіків – 29 років, якщо їм уперше встановлено інвалідність у віці до 56 років включно;

у жінок – 25 років, а у чоловіків – 30 років, якщо їм уперше встановлено інвалідність у віці до 59 років включно.

Пенсія по інвалідності відповідно до ст. 45 Закону № 1058-IV призначається з дня звернення. Проте якщо звернення за пенсією відбулося не пізніше трьох місяців з дня встановлення інвалідності, пенсія по інвалідності призначається з дня встановлення інвалідності. За таким самим порядком призначається пенсія по інвалідності в розмірі пенсії за віком, якщо вимоги ч. 2 ст. 33 Закону № 1058-IV (звільнення з роботи та наявність необхідного страхового стажу) виконано на день установлення інвалідності, і з дня виникнення такого права, якщо вимоги ч. 2 ст. 33 цього Закону виконано в період після встановлення інвалідності до дня звернення за призначенням пенсії по інвалідності.

До пенсії по інвалідності встановлюються надбавки (на догляд, на утриманців), підвищення, додаткові пенсії, пенсія за особливі заслуги перед Україною (у разі якщо інвалід має на них право відповідно до чинного законодавства України). У разі якщо розмір пенсійної виплати інваліда з урахуванням надбавок, підвищень та інших доплат до пенсії (за винятком пенсії за особливі заслуги перед Україною) не досягає прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність, таким особам

надається щомісячна державна адресна допомога в сумі, що не вистачає до зазначеного прожиткового мінімуму.

Після досягнення пенсійного віку особа, яка одержує пенсію по інвалідності, набуває права на призначення пенсії за віком. Згідно зі ст. 10 Закону № 1058-IV особі, яка має одночасно право на різні види пенсії (за віком, по інвалідності, у зв'язку із втратою годувальника), призначається один з цих видів пенсії за її вибором. Частиною 3 ст. 45 Закону № 1058-IV визначено, що переведення з одного виду пенсії на інший здійснюється з дня подання заяви на підставі документів про страховий стаж, заробітну плату (дохід) та інших документів, що знаходяться на час переведення з одного виду пенсії на інший у пенсійній справі, а також додаткових документів, одержаних органами Пенсійного фонду. При переході на інший вид пенсії застосовується норма ст. 28 Закону № 1058-IV (в редакції, чинній з 01.10.2011), а саме мінімальний розмір пенсії за віком встановлюється в розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, за наявності в чоловіків 35 років страхового стажу, а в жінок – 30 років.

Слід зазначити, що під час обчислення розміру пенсії по інвалідності до наявного страхового стажу зараховується період до досягнення особою 60-річного віку. Під час призначення пенсії за віком цей додатково зарахований період не враховується. Пенсію за віком буде визначено залежно від страхового стажу та заробітку, з якого було сплачено внески до Пенсійного фонду.

При переведенні з одного виду пенсії на інший за бажанням особи може враховуватися заробітна плата (дохід) за періоди страхового стажу, зазначені в ч. 1 ст. 40 Закону № 1058-IV, із застосуванням показника середньої заробітної плати (доходу), який ураховувався під час призначення (попереднього перерахунку) попереднього виду пенсії.

Якщо особа після призначення пенсії по інвалідності продовжувала працювати та набула не менш як 24 місяці страхового стажу після призначення (попереднього перерахунку) пенсії незалежно від перерв у роботі, при переведенні вперше з пенсії по інвалідності на пенсію за віком застосовується середня заробітна плата (дохід), визначена ч. 2 ст. 40 Закону № 1058-IV для призначення пенсії. Згідно з положеннями ч. 2 ст. 40 цього Закону, заробітна плата (дохід) для обчислення пенсії за віком визначається з урахуванням показника середньої заробітної плати (доходу) у середньому на одну застраховану особу в цілому в Україні, з якої сплачено страхові внески, за три календарні роки, що передують року звернення за призначенням пенсії. Отже, при переведенні вперше з пенсії по інвалідності на пенсію за віком показник середньої заробітної плати (доходу) за три попередні роки застосовується лише за наявності 24 місяців страхового стажу, набутого після призначення (попереднього перерахунку) пенсії по інвалідності незалежно від перерв у роботі.

Таким чином, отримання пенсії за віком фактично буде переведенням з одного виду пенсії на інший, а юридично має бути оформлено як перше призначення пенсії. Для цього з моменту набуття права на пенсію за віком необхідно звернутися до органів Пенсійного фонду із заявою про призна-

чення пенсії за віком з одночасним поданням документів, передбачених ст. 45 Закону № 1058-IV.

Приклад 1. 26.01.2016 чоловіка визнано інвалідом II групи від загально-го захворювання у віці 39 років (довічно). Фактичний страховий стаж становить 21 рік 7 місяців, період з дня встановлення інвалідності до досягнення пенсійного віку відповідно до ст. 24 Закону № 1058-IV (60 років) – 20 років 9 місяців. Чоловік працює. Загальний страховий стаж – 42 роки 4 місяці, коефіцієнт страхового стажу – 0,5715. Коефіцієнт заробітку – 1,12345. За призначенням пенсії звернувся 01.02.2016. Оскільки заява та всі необхідні документи надано протягом трьох місяців з дня встановлення інвалідності, пенсію призначено з 26.01.2016 (із дня встановлення інвалідності).

Згідно з ч. 2 ст. 33 Закону № 1058-IV непрацюючі інваліди II групи за їх вибором мають право на призначення пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком, обчисленої відповідно до статей 27 і 28 цього Закону, зокрема чоловіки, яким уперше встановлено інвалідність у віці до 46 років включно, за наявності страхового стажу 25 років. Оскільки пенсіонер працює та його фактичний страховий стаж (без урахування періоду з дня встановлення інвалідності до досягнення пенсійного віку) становить менше 25 років, то розмір пенсії по інвалідності може бути визначено лише за ч. 1 ст. 33 Закону № 1058-IV (90 % пенсії за віком). Право на встановлення пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком в цьому разі відсутнє. Після набуття страхового стажу та звільнення з роботи чоловік матиме право на пенсію по інвалідності в розмірі пенсії за віком, якщо це для нього є доцільним (тобто приведе до збільшення розміру пенсії).

Розрахунок пенсії за віком відповідно до ст. 27 Закону № 1058-IV.

Розмір пенсії за віком – 2095,41 грн ($3263,61 \times 1,12345 \times 0,5715$),

де 3263,61 грн – середня заробітна плата (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески, за три календарні роки, що передують року звернення за призначенням пенсії (2013, 2014, 2015).

Доплата за понаднормовий стаж: $42 - 35 = 7$, а $1074 \text{ грн} \times 7\% = 75,18 \text{ грн}$, де 1074 грн – прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, з 01.01.2016, 35 років – мінімальний страховий стаж згідно зі ст. 28 Закону № 1058-IV.

Розмір пенсії за віком: 2170,59 грн ($2095,41 + 75,18$).

Розмір пенсії по інвалідності: 1953,53 грн ($2170,59 \times 90\%$).

Приклад 2. 20.01.2016 чоловіка визнано інвалідом III групи від загально-го захворювання у віці 55 років (довічно). Фактичний страховий стаж – 36 років 6 місяців, період із дня встановлення інвалідності до досягнення пенсійного віку (60 років) відповідно до ст. 24 Закону № 1058-IV – 4 роки 10 місяців. Чоловік працює. Страховий стаж – 40 років 10 місяців, коефіцієнт страхового стажу – 0,55125. Коефіцієнт заробітку – 1,01235. За призначенням пенсії звернувся 05.02.2016. Оскільки заява та всі необхідні документи надано протягом трьох місяців із дня встановлення інвалідності, пенсію призначено з 20.01.2016 (із дня встановлення інвалідності).

Згідно з ч. 2 ст. 33 Закону № 1058-IV непрацюючі інваліди III групи за їх вибором мають право на призначення пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком, обчисленої відповідно до статей 27 і 28 цього Закону, за наявності страхового стажу для чоловіків – 35 років. У наведеному прикладі фактичний страховий стаж – 36 років 6 місяців, тобто понад 35 років, але цей чоловік працює, а отже, розмір пенсії по інвалідності може бути визначено лише за ч. 2 ст. 33 Закону № 1058-IV (50 % пенсії за віком).

Розрахунок пенсії за віком відповідно до ст. 27 цього Закону.

Розмір пенсії за віком – 1821,28 грн ($3263,61 \times 1,01235 \times 0,55125$), де 3263,61 грн – середня заробітна плата (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески, за три календарні роки, що передують року звернення за призначенням пенсії (2013, 2014, 2015).

Доплата за понаднормовий стаж:

$40 - 35 = 5$, а $1074 \text{ грн} \times 5 \% = 53,70$ грн, де 1074 грн – прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, з 01.01.2016.

Загальний розмір пенсії за віком: 1874,98 грн ($1821,28 + 53,70$).

Розмір пенсії по інвалідності: 937,49 грн ($1874,98 \times 50 \%$).

Припустимо, що 20.04.2016 чоловік звільнився з роботи та в подальшому не працюватиме. Згідно зі ст. 45 Закону № 1058-IV у разі, якщо вимоги ч. 2 ст. 33 цього Закону (звільнення та наявність необхідного для цього страхового стажу) виконано після призначення пенсії по інвалідності, пенсія по інвалідності в розмірі пенсії за віком призначається з дня настання такого права, якщо звернення за призначенням пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком відбулося не пізніше трьох місяців з дня настання такого права. Отже, якщо звільнення відбулося після призначення пенсії, цьому чоловікові необхідно протягом трьох місяців з дня звільнення з роботи звернутися до управління Пенсійного фонду України за місцем проживання із заявою про встановлення пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком. Припустимо, що така заява надійшла 05.05.2016, тож пенсію по інвалідності в розмірі пенсії за віком буде встановлено з 21.04.2016 (днем звільнення вважається останній робочий день).

Розрахунок пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком:

страховий стаж – 36 років 6 місяців (період із дня встановлення інвалідності до досягнення пенсійного віку (60 років) у цьому разі не зараховується до страхового стажу).

Розрахунок пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком відповідно до ст. 27 Закону № 1058-IV.

Розмір пенсії за віком: 1628,00 грн ($3263,61 \times 1,01235 \times 0,49275$).

Доплата за понаднормовий стаж: $36 - 35 = 1$, а $1074 \text{ грн} \times 1 \% = 10,74$ грн, де 1074 грн – прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, з 01.01.2016.

Розмір пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком: 1638,74 грн ($1628,00 + 10,74$).

Приклад 3. Чоловік – інвалід II групи, інвалідність уперше встановлено у віці 43 роки (довічно), не працює. Фактичний страховий стаж – 26 років 6 місяців, період з дня встановлення інвалідності до досягнення пенсійного

віку (60 років) відповідно до ст. 24 Закону № 1058-IV – 16 років 1 місяць. Страховий стаж – 42 роки 7 місяців, коефіцієнт страхового стажу – 0,57488. Коефіцієнт заробітку – 1,13256.

Розрахунок пенсії за віком відповідно до ст. 27 цього Закону: 2124,89 грн ($3263,61 \times 1,13256 \times 0,57488$),

де 3263,61 грн – середня заробітна плата (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески, за три календарні роки, що передують року звернення за призначенням пенсії (2013, 2014, 2015).

Доплата за понаднормовий стаж: $42 - 35 = 7$, а $1074 \text{ грн} \times 7\% = 75,18$ грн, де 1074 грн – прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, з 01.01.2016.

Загальний розмір пенсії за віком: 2200,07 грн ($2124,89 + 75,18$).

Розмір пенсії по інвалідності: 1980,06 грн ($2200,07 \times 90\%$).

Розрахунок пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком:

страховий стаж – 26 років 6 місяців (період із дня встановлення інвалідності до досягнення пенсійного віку (60 років) у цьому разі не зараховується до страхового стажу). Коефіцієнт страхового стажу – 0,35775.

Розрахунок пенсії за віком відповідно до ст. 27 Закону № 1058-IV: 1322,33 грн ($3263,61 \times 1,13256 \times 0,35775$). Понаднормовий стаж відсутній.

Розмір пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком – 1322,33 грн.

Тобто за рахунок зарахування до фактичного страхового стажу періоду перебування на інвалідності, цьому інваліду доцільніше отримувати пенсію по інвалідності (у розмірі 90 % пенсії за віком).

Приклад 4. Чоловік є інвалідом II групи від загального захворювання. Пенсію по інвалідності отримував у розмірі 1950,45 грн і продовжував працювати до досягнення пенсійного віку згідно зі ст. 26 Закону № 1058-IV (60 років). Йому виповнилося 60 років 01.03.2016 і він набув право на призначення пенсії за віком. На час досягнення пенсійного віку чоловік має страховий стаж 41 рік 5 місяців, коефіцієнт страхового стажу – 0,55912. Коефіцієнт заробітку – 1,32568.

Оскільки чоловік після призначення пенсії по інвалідності набув страхового стажу понад 24 місяці та вперше переходить на пенсію за віком, при визначенні пенсії за віком відповідно до ст. 27 Закону № 1058-IV застосовується середня заробітна плата (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески, за три календарні роки, що передують року звернення за призначенням пенсії (2013, 2014, 2015).

Розрахунок пенсії за віком відповідно до ст. 27 цього Закону.

Пенсія за віком: 2419,03 грн ($3263,61 \times 0,55912 \times 1,32568$), де 3263,61 грн – середня заробітна плата (дохід) в Україні, з якої сплачено страхові внески, за три календарні роки, що передують року звернення за призначенням пенсії (2013, 2014, 2015).

Доплата за понаднормовий стаж: $41 - 35 = 6$, а $1074 \text{ грн} \times 6\% = 64,44$ грн, де 1074 грн – прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, з 01.01.2016.

Загальний розмір пенсії за віком: 2483,47 грн ($2419,03 + 64,44$).

Урахування при проведенні судових економічних експертиз особливостей застосування положень Закону № 1058-IV сприятимуть більш ретельному обґрунтуванню експертних висновків щодо визначення розміру пенсії по інвалідності та пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком і доцільності вибору виду пенсії.

ОСОБЕННОСТИ НАЗНАЧЕНИЯ И РАСЧЕТОВ ПЕНСИЙ ПО ИНВАЛИДНОСТИ

Анищенко О. В., Мамонтова Л. В.

Рассмотрены условия назначения пенсии по инвалидности и определен порядок исчисления стажа и времени наступления права на переход с пенсии по инвалидности на пенсию по возрасту. Приведены примеры расчета размера пенсии по инвалидности, пенсии по инвалидности в размере пенсии по возрасту при проведении судебно-экономических экспертиз.

Ключевые слова: пенсия по инвалидности, страховой стаж, сверхурочный стаж, доплата за сверхурочный стаж, прожиточный минимум, пенсия по инвалидности в размере пенсии по возрасту.

FEATURES OF GRANTING AND CALCULATION OF DISABILITY PENSIONS

Anishchenko O. V., Mamontova L. V.

Pension provision of the citizens of Ukraine is carried out in accordance with the Law of Ukraine «On the Compulsory State Pension Insurance». Norms of this Law stipulate awarding old-age, disability and loss-of-breadwinner pensions. The disability pension is awarded regardless the time period in which the disability occurred: in the period of work, before the receipt for work or after the termination of work. The reason, group, time of disability occurrence, period for which the disability is established, are determined by the body of medical and social examination in accordance with the legislation. Upon reaching retirement age, the person receiving a disability pension, acquires the right to be granted with an old-age pension. Receiving old-age pension will actually be as a transfer from one type of a pension to another, and should be legally formalized as the first pension awarding. To do this, from the moment of acquiring the right to old-age pension, it's necessary to contact the Pension Fund bodies with an application on granting old-age pension with simultaneous submission of documents stipulated by the legislation. There are considered the conditions of granting pensions for disability, defined the procedure for calculation of insurance period and the time of acquisition of the right to a disability pension in the amount of old-age pension, provided examples of the calculation of the disability pension amount and disability pension in the amount of old-age pension in conducting forensic economic examination. Taking into account the features of provisions application of the Law of Ukraine «On the Compulsory State Pension Insurance» during forensic economic examination will contribute to a more thorough justification of expert opinions on determination of the disability pension amount and disability pension in the amount of old-age pension and the advisability of the pension type choice.

Keywords: disability pension, insurance period, overtime experience, surcharge for the overtime experience, living wage, disability pension in the amount of old-age pension.